

Woensdag 16 augustus

Ik zit terug op de trein richting Tongeren. De dag ervoor heb ik geen tijdgeestgesprek gedaan, gezien ik naar huis ben gegaan om met lieve vrienden en familieleden mijn moeder te vieren met mosselen en friet. Ik moest uitleggen wat ik daar in Tongeren was aan het doen. Gewoon babbelen over tijd, heb ik geantwoord. Maar net dat leek iedereen juist bijzonder te vinden. Ik vermoed dat dit komt omdat alleen al het idee rust brengt en rust is misschien steeds dichter opgeschoven naar vrijheid. Het is gewoon maar een gedachte die in me opkomt, meer niet...

Intussen is de trein bezet door Pukkelpoppers, allemaal jonge mensen die dit weekeinde naar het beroemde festival gaan. Er kan echt niemand meer bij op de trein. Ze hebben ook ongelofelijk veel bij: een stevige rugzak voor vier dagen pret, plooiestoelen, tafeltjes, kartonnen goedkope pils, een barbecue... In Aarschot stap ik met velen van hen af. De IC-trein met eindbestemming Tongeren die hen naar Hasselt zal brengen staat te wachten met de deuren open. Er kan vrijwel niemand meer bij. Men roept om dat de trein wegens uitzonderlijk veel reizigers met vijftien minuten vertraging zal vertrekken. Intussen loopt er een boemeltrein naar Hasselt het station binnen. Daar stap ik vrijwel alleen op, terwijl de Pukkelpoppers wachten op een andere IC-trein. Grappig is dat. Ze zijn met zoveel dat ze moeten worden geleid en de grote meerderheid van hen kijkt zelfs niet naar alternatieve treinen. Uiteraard is ook het station van Hasselt gevuld met jongeren die ofwel met de bus ofwel met een kleinere trein naar Kiewit kunnen om uiteindelijk het festivalterrein te bereiken. De pret van anderen kost ieder van ons tijd. Ik vind het eigenlijk heel amusant dat de tijd van ieder tijdelijk overspoeld wordt door zo'n groep van jongeren die allicht allemaal grote verwachtingen hebben over de dagen van muziek en andere pret die er aan staan te komen, tijdelijk gekaapt door de goesting van een grote groep. Aan het station staat een lieve dame me met haar wagen op te wachten. Ik geraak alsnog op tijd in Tongeren.

In de Maastrichterstraat zit er al een man op me te wachten. Hij heet Renaat. De hergeborene, voegt hij daar aan toe. Ja, daar komt 'Renaat' toch van? Rénaître? Opnieuw geboren worden? Renaat werd genoemd naar een familielid die aan een pijnlijke ziekte stierf. Ik heb vijfenvijftig jaar lang het leven van een ander geleefd, of tenminste: niet van mezelf, zegt hij meteen. Dat is een lange tijd. En wat heeft er voor gezorgd dat hij tot dit besef kwam? Hij kijkt me vurig aan. Ayahuasca. Dat is een plantenbrouwsel uit het Amazonegebied dat als sacrament door verschillende indianenstammen wordt gebruikt, maar nu meer en meer ook in

het Westen ingang krijgt. Ayahuasca kan stevige hallucinaties opleveren, duurt minstens een paar uur en is niet te vergelijken met synthetische drugs zoals LSD of XTC. Renaat heeft drie sessies achter de rug. Je doet dat beter in Nederland, volgens hem. Hij is een klassieke muzikant en componist. Alles zat op een bepaald moment vast. Ayahuasca heeft hem bevrijd. Ik zat aan het plafond, zegt hij, ik zag me ook letterlijk een plafond schilderen, hopen op een meester die me naar boven zou trekken uit het leven waarvan ik vond dat er niets nog liep en dat niet het mijne was, een meester die me echt iets zou leren. Hij kijkt me vragend aan. Ik snap het, zeg ik. Maar het straffe is dat het nog gebeurde ook, vervolgt hij, ik werd naar boven getrokken tijdens zo'n sessie, ik kwam in een witte ruimte terecht en daar stond mijn meester, evenzeer gekleed in het wit en weet je wat? Die meester was ik. Ik keek naar mezelf, ik keek naar iemand met mijn eigen gezicht... en nu herbegint ik, ben ik herboren, start ik eindelijk mijn eigen leven op 55jarige leeftijd. Woorden schieten eigenlijk tekort, knikt Renaat, symbolen zijn voor mij veel belangrijker geworden. We praten nog wat verder, maar het gaat dan over onderwerpen die steeds minder met tijd hebben te maken.

Exact één minuut voor een stapt Greet Op de Beeck binnen en komt naast me zitten. Zij is mijn aangekondigde gesprekspartner voor de dag en de kleine kamer in de Maastrichterstraat 11 is nu echt gevuld. Een aantal mensen zitten op de grond. Greet is hier echt bekend, ook vanwege de populaire leesclub die ze mee leidt. Een minuut later zijn we in gesprek. Greet begint meteen over haar sabbatjaar. Voor haar is tijd het allerhoogste goed. Tijdens dat jaar deed ze maanden lang slechts één ding per dag, meer niet. Ze klinkt strijdvaardig, vind ik. Ze wil tijd om niet te weten waar ze zal uitkomen. Ik vraag haar hoe het komt dat ze dit sabbatjaar wilde. Was er iets mis met haar werk als journaliste voor de VRT? Ze begint meteen over wat blijkbaar 'de kortjes' worden genoemd en die ze vaak heeft moeten doen: korte berichten over een bomaanslag of over een ander schokkend feit, maar dan zonder context, slechts vijftien seconden nieuws zonder duiding. Ze werkt veel liever aan lange reportages waar ze echt verhalen kan vertellen over mensen, want daar draait het bij haar echt om: mensen. Wanneer is die versnelling eigenlijk begonnen, vraag ik. Dat heeft uiteraard met technologie te maken. Toen zij begon werd er nog analoog gemonteerd. Toen werd er vooral gewaarschuwd om vooral niet snel te zijn en echt twee keer te checken vooraleer iets tot nieuws te maken. Dat laatste gebeurt nog steeds, maar de tijdsdruk is enorm toegenomen. Nu draait de redactie online quasi permanent, wordt Twitter vaak gebruikt, en kijkt men steeds minder op van fouten die gemaakt worden vanwege die snelheid, hoewel juist foute

berichten altijd veel langer blijven hangen en heel moeilijk nog kunnen worden gecorrigeerd. De volgende stap zijn algoritmes die korte stukken schrijven, de mens voorbij. Daarop kritiek leveren als journaliste wordt meestal afgedaan als 'zuur' of als een symptoom van iemand die de 'drive' ontbeert.

Wanneer werd het dan genoeg? En hoe lang duurt dat proces om te besluiten een sabbatjaar te nemen? Greet zegt dat het misschien wel een paar jaar heeft geduurd en dat het begon bij de vraag of een tijdelijk dipje nog wel tijdelijk was. Eerst hou je jezelf in check door te zeggen dat je werk je identiteit vormt. Al van haar twaalfde wilde ze journaliste worden bij de VRT. En dan vraag je je ook af wat de rest van je collega's van zo'n sabbatjaar zou denken en of ze er op af zou worden gerekend. Maar eenmaal echt de beslissing genomen, wordt zoiets onbelangrijk. Sommige mensen snaptten het volkomen, anderen niet. Het maakte niet uit. Ze begon met de hond te wandelen, ze begon echt weer te 'connecteren' met de wereld om haar heen, zo onthecht voelde ze zich vroeger. Ze zegt iets opvallends: als kind heb ik altijd wijs geleefd. Ik vraag wat dat betekent. We hebben het over bewustzijn. Als kind wist ze perfect wat goed en wat slecht voor haar was. Ze is misschien daarom nooit echt kind geweest, vermoed ik. Greet is wat men een 'oude ziel' noemt. Ze wil veel tijd hebben om er genereus mee te kunnen omgaan, om te 'smossen met tijd' zoals dat in Kontich heet, het dorp waar ik ben opgegroeid en dat we tot mijn grote verbazing met elkaar delen want ook zij heeft daar haar jeugd doorgebracht.

We hebben het over arbeid en tijd. Zij heeft een reportage gemaakt die het 'Grijze Goud' heet en dat o.a. gaat over hoe men in Zweden en Denemarken omgaat met werkende vijftigers (die daar als 'grijs goud' worden omschreven). Onze overheid wil immers dat ieder van ons langer werkt, maar paradoxaal genoeg worden onze vijftigers buiten gekeken op de arbeidsmarkt en gaat men liever voor jongere krachten. In het Noorden kijken ze daar heel anders tegen aan. Veel mensen willen wel langer werken, maar dan op een andere manier, niet meer als een dertiger, maar nog steeds zinvol. We hebben het over thuiswerk. Ook daar is er een verschil en zijn er ook gevaren, zegt Greet. Niet alle vijftigers gaan relaxed om met thuiswerk en dertigers lopen het gevaar dat ze geen grenzen stellen aan zichzelf.

Arbeid en tijd, bewustzijn en tijd, dat zijn onderwerpen die Greet echt persoonlijk aangaan. Werk is niet de basis van je identiteit, voegt ze daar aan toe, er moet toch altijd méér zijn. Bij haar schuilt er veel meer, dat was me na een gesprek van ongeveer 75 minuten duidelijk. Nee, het werd me al duidelijk tijdens de eerste vijf minuten.

Bernard wil met me praten. We zaten naast elkaar tijdens de voorstelling van Hanneke Paauwe. Vast een priester, zei mijn vrouw achteraf. Dat blijkt ook. Bernard vindt het leuk dat mijn vrouw dat meteen had gezien. Hij vraagt of mijn vrouw een psychologe is. Ik glimlach. Hij is niet echt ver van de waarheid. Bernard is net tachtig jaar geworden. De levensvreugde spat er van af, ook al wordt hij in zijn persoonlijk leven geconfronteerd met ziekte, niet bij hem, maar bij iemand dicht bij hem. Zijn geloof is getransformeerd. Hij heeft het over wetenschap, over kwantumdenken en boeddhisme. Zijn hiernamaals ziet er heel anders uit dan vroeger. Zijn broer zei ooit dat we druppels zijn die op het eind opgaan in een eindeloze zee, misschien blijft onze identiteit dan nog bestaan, misschien niet. Bernards God is nog steeds een God van het goede, niet van het kwade. Het heelal communiceert met ons, materie wordt gecreëerd door bewustzijn. Ik vertel hem over ain soph, een term bekend uit de Kabbala. Ain soph is het niets waaruit alles komt, de big bang of eerder: net voor de big bang. Is dat trouwens niet het ultieme tijdsmoment of bestaat er geen tijd in de kosmos? We komen er niet uit.

Maar even met de voeten op de grond: zijn dit geen moeilijke tijden voor de kerk?

Bernards ogen twinkelen. Er zijn nog nauwelijks priesterroepingen, zegt hij, maar waarom zou dat een probleem moeten zijn? Is het allicht niet Gods wil dat die er niet meer zijn? Maakt Hij ons zo niet duidelijk dat er iets grondigs mis is met de kerk, dat werkelijk alles moet worden herdacht en dat we beter te rade gaan bij wat er in de samenleving leeft om zo daar inspiratie te vinden? De mentaliteit van veel mensen in de kerkelijke hiërarchie staat haaks op de tijdgeest. Maar niemand van hen heeft tijd. Aangezien er zo weinig priesters zijn, moeten de overblijvers inspringen. Toen Bernard begon bediende een priester hooguit twee parochies, nu zijn dat er vijf en soms zelfs meer. Je loopt van hot naar her, er is geen tijd voor broodnodige reflectie, en dat geldt zeker ook voor dekens en bisschoppen.

Bernard begint over de boeddhistische meditatietechnieken die hij vijftig jaar geleden in het Nederlandse Zundert heeft geleerd en de gesprekken die hij daar heeft gehad met Nederlandse vrijmetselaars die ook kwamen om die technieken aan te leren.

Dan stapt een jonge schilder binnen. Maxim heet hij. Hij studeert schilderen in Hasselt. Jong, ambitieus en nieuwsgierig. En ik zie hoe de tachtiger praat met de twintiger over rust en meditatie. Ik kom er nauwelijks tussen. Schoon is dat.

